

УДК 373.1(477):811.1

Т. В. Литньова,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

tomalytzdu@mail.ru

ORCID: 0000-0001-5150-467X

РОЗРОБКА ЦІЛЬОВОГО КОМПОНЕНТА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД (1946 – ПОЧАТОК 1950-Х РОКІВ)

У статті розглянуто напрями розвитку цільового компонента навчання іноземної мови в Радянському Союзі в умовах відновлення шкільної освіти в повоєнний період. На основі офіційних документів і шкільних програм розкрито зміст практичної, освітньої і виховної цілей навчання в середній школі. Визначено причини рецептивно-репродуктивної спрямованості навчання іноземних мов у 1946 – на початку 1950-х років. Проаналізовано вплив урядових освітніх постанов на формування цільового компонента навчання іноземної мови.

Ключові слова: *цільовий компонент навчання іноземної мови, практична мета, освітня мета, виховна мета, зміст іншомовної освіти.*

Постановка проблеми. Сучасні трансформаційні процеси у змісті іншомовної освіти зумовлюють необхідність оновлення цілей навчання іноземної мови. Вирішення цього складного завдання сьогодення потребує вивчення, аналізу та врахування вже існуючого досвіду постановки і розвитку цільового компонента навчання іноземної мови у вітчизняній школі. Це дозволить простежити зумовленість цілей навчання іноземної мови суспільно-політичними, соціально-культурними, психолого-педагогічними чинниками, визначити напрями їх розвитку і разом з тим глибше усвідомити ті зміни, які відбувалися у ході відновлення шкільної іншомовної освіти в повоєнний період. Тому розгляд цільового компонента навчання іноземної мови не втрачає актуальності й нині і сприятиме більш ефективній його побудові в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри досить активне дослідження змісту іншомовної освіти вітчизняними вченими (Г. Ведель, М. Ветчінова, О. Миролубов, О. Місечко, А. Монігетті, І. Рахманов, І. Салістра, С. Фоломкіна, З. Цветкова, В. Цетлін, Л. Щерба) історія розвитку цілей навчання іноземних мов потребує більш детального вивчення в контексті формування шкільної освіти загалом.

З огляду на це **метою даної статті** є проаналізувати зміст цільового компонента навчання іноземної мови в повоєнний період та визначити основні напрями його розвитку в умовах відновлення шкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Розпочнемо з того, що після війни в країні розпочався відбудовчий період, який вимагав нагальної підготовки спеціалістів середньої і вищої кваліфікації у сфері навчання іноземних мов та вдосконалення змісту шкільної іншомовної освіти. У річних звітах про роботу шкіл України за 1945-46 н. р. вказувалося на недостатній рівень володіння учнями іноземними мовами та неможливість викладання цього предмета в ряді шкіл через відсутність учителів. Нестача кваліфікованих учительських кадрів перешкоджала підйому навчання іноземних мов у повоєнний час. Тому питання про докорінне покращення вивчення і викладання іноземних мов та переосмислення цілей навчання цих мов вимагало спеціальних державних рішень.

9 травня 1946 р. Рада Міністрів УРСР і Центральний Комітет КП(б)У прийняли постанову "Про поліпшення вивчення іноземних мов у семирічних і середніх школах УРСР", де пропонувалося більш раннє вивчення іноземних мов (III–IV класи), а також розширювався діапазон "іноземних мов" завдяки введенню, крім англійської, німецької і французької, ще й іспанської мови. У цій постанові говорилося про введення раннього вивчення англійської і французької мов з III класу у 135 семирічних і середніх школах обласних центрів УРСР. За підсумками результатів експериментальної роботи з викладання іноземної мови у III–IV класах цих шкіл, що дала позитивні наслідки і цілком себе виправдала, була висунута пропозиція про запровадження викладання однієї з іноземних мов з 3-го класу у всіх середніх школах УРСР. Ця пропозиція знайшла офіційне підтвердження вже в наступній постанові Ради Міністрів УРСР від 31 жовтня 1947 р. "Про поліпшення викладання іноземних мов у середніх школах УРСР" [1].

Щодо досягнення цілей навчання іноземних мов, то, як наголошувалося у згаданій постанові, учні після закінчення середньої школи з труднощами перекладали текст через надто обмежений запас слів та не вміли застосовувати на практиці вивчені ними граматичні правила, тобто практично іноземною мовою володіли слабо. Основними причинами такого незадовільного стану володіння іноземною мовою називалися: 1) нестача викладацьких кадрів і низька кваліфікація значної частини вчителів; 2) незабезпеченість шкіл підручниками та навчально-наочним приладдям з іноземної мови; 3) відсутність кваліфікованого керівництва та слабкий контроль за станом викладання іноземних мов з боку

Міністерства освіти УРСР та його місцевих органів [1: 2].

Для ліквідації недоліків у процесі навчання іноземних мов було визначено низку заходів, серед яких абсолютно новими для вітчизняної школи стали: встановлення офіційного співвідношення мов, що вивчалися в міських середніх школах (англійської мови в 45 %, французької – 20 %, німецької – 25 %, іспанської – 10 %); організація шкіл з викладанням ряду предметів іноземними мовами.

Зауважимо, що в перші повоєнні роки (1946–1948) все ще діяла програма 1938 р., до якої вносились незначні зміни, що не впливали на зміст та цілі навчання іноземних мов. У цей період в цільовій установці щодо практичного володіння іноземною мовою продовжувало переважати навчання читання та розуміння іншомовних текстів і обмеження усного мовлення, тобто навчання іноземних мов мало, як і раніше, рецептивно-репродуктивну спрямованість. Така ситуація, на нашу думку, була обумовлена низкою причин. По-перше, у повоєнні роки настав період холодної війни з вибудовою залізної завіси між СРСР та державами так званого "капіталістичного табору". Безпосередні контакти з іноземцями стали мінімальними, а суспільство не потребувало осіб, які б володіли іноземною мовою на рівні усного спілкування. По-друге, в галузі зовнішньої політики цей період характеризувався прагненням уряду і партії посилити ідейно-політичну підготовку суспільства, зокрема молоді. У зв'язку з цим у процесі викладання навчальних предметів значна увага зверталася на реалізацію загальноосвітніх і особливо виховних завдань. Вирішувати ці завдання під час навчання іноземної мови найкраще було при читанні ідеологічно витриманих текстів. По-третє, при недостатній кількості кваліфікованих викладачів і великій наповнюваності класів досягти позитивних результатів у навчанні усного мовлення було майже неможливо.

З 1947 р. серед вітчизняних учених все більшою популярністю стала користуватися ідея Л. Щерби про різні методики навчання для різних рівнів володіння іноземною мовою – рецептивного і продуктивного (репродуктивного) [2]. Ця ідея одержала назву рецептивно-репродуктивної теорії, у якій мова йшла головним чином про навчання читання, а не усного мовлення. Це не випадково і було пов'язано з тим, що всі прибічники цієї теорії висували на перший план загальноосвітні і виховні цілі навчання, які вперше були виділені в шкільній програмі 1949 р., а також читання як домінуючу практичну мету навчання іноземних мов.

Необхідність застосування вправ з усного мовлення при навчанні іншомовної мовленнєвої діяльності визнавалась усіма представниками рецептивно-репродуктивної теорії. Це її положення, здавалося б, дозволяло подолати недооцінку усного мовлення якщо не як мети, то як засобу навчання. Однак для можливого ефективного використання усного мовлення як засобу навчання необхідною була б розробка в межах цієї теорії конкретних видів вправ продуктивного і репродуктивного характеру, визначення їх місця і питомої ваги у навчальному процесі. Нічого цього в кінці 40-х – на початку 50-х рр. ХХ ст. не було зроблено. Більше того, у зв'язку з відведенням усному мовленню другорядної ролі у програмі 1949 р., деякі вчителі зробили висновок, що усним мовленням можна взагалі знехтувати і займалися на уроках виключно читанням та перекладом текстів. Інші, навпаки (їх, правда, меншість), продовжували, всупереч програмі, дотримуватися колишніх поглядів на роль усного мовлення в процесі навчання іноземної мови і використовували на уроках переказ текстів цією мовою, який зводився до їх заучування напам'ять.

Отже, питання про репродуктивні (усні) форми роботи залишалося незрозумілим для вчителів. У їхній практиці найповніше реалізувалось положення рецептивно-репродуктивної методики про навчання читання через вправи з читання. Таке навчання, по суті, не мало комунікативної спрямованості і не могло бути ефективним у плані оволодіння усним мовленням.

Аналіз шкільних програм 1949–1953 рр. і статей з періодичних видань цього періоду показує, що сутність загальноосвітньої мети на той час продовжувала бачитися у свідомому порівнянні рідної та іноземної мов, яке сприяло б більш глибокому розумінню учнями рідної мови, розширювало б їх мовний кругозір, а аналіз іншомовних форм розвивав би розумові і лінгвістичні здібності та логічне мислення школярів. Поряд з цим вже традиційним баченням почала зростати роль ознайомлення учнів з іноземною літературою як засобу формування їх загальної культури. Причому, поряд з перекладеними з рідної мови на іноземну текстами про життя нашої країни, пропонувалося підбирати також автентичні тексти, запозичені з оригінальної літератури, які повинні були сприяти оволодінню знаннями про історію, географію і культуру народу, мова якого вивчається. Крім того, підкреслювалося, що читання літературно-художніх, політичних та інших текстів розвиває мислення, уяву і пам'ять школярів. Остання теза дозволяє припустити, що в тогочасний період розвиток інтелектуальних і пізнавальних здібностей учнів включався до змісту загальноосвітньої мети навчання іноземних мов. Поняття "розвивальна ціль" було взагалі відсутнім у тексті шкільних програм.

У другій половині 40-х рр. ХХ ст. постанови ЦК ВКП(б) з ідеологічних питань зумовили зростання уваги до комуністичного виховання підрастаючого покоління, висунувши на перший план ідейно-політичне виховання, яке передбачало прищеплення учням основ марксистсько-ленінського світогляду.

У ході нашого дослідження ми з'ясували, що більшість учителів середніх шкіл найчастіше

використовували такий засіб ідейно-політичного виховання, як читання різного роду текстів з метою виховання в учнів почуття національної гідності, любові й відданості батьківщині, мужності, волі і прагнення до суспільно корисної праці. Для здійснення завдань ідейно-політичного виховання важливими були зміст матеріалу, що вивчався, і тематика бесід з учнями.

Розкриваючи питання ідейно-політичного виховання як виховної мети навчання іноземних мов, В. Цетлін (1950) дорікала вчителям за те, що вони часто не приділяли цьому вихованню належної уваги, звужували його завдання або неправильно їх трактували. Дехто, за її словами, зводив цю роботу до проведення на окремих уроках бесід на політичні теми, замість того, щоб здійснювати виховання цілеспрямовано і систематично. Вимогою часу ставало, щоб, застосовуючи політичну тематику, вчителі підпорядковували педагогічний процес у цілому завданням комуністичного виховання і з цією метою використовували увесь матеріал свого предмета. "Учителі, – підкреслювала В. Цетлін, – повинні виховувати учнів у процесі навчання, а не на окремо відведених для виховання уроках" [3: 45].

Отже, наприкінці 1940-х рр. виховний потенціал іноземних мов почав вбачатися не тільки у змісті матеріалу, а й в організації процесу навчання іноземних мов.

Продовжуючи тему поліпшення викладання іноземних мов у середніх школах УРСР, варто підкреслити, що на виконання постанови РМ УРСР від 31 жовтня 1947 р. Міністерство освіти УРСР 17 лютого 1950 р. видало наказ з аналогічною назвою – "Про поліпшення викладання іноземних мов у середніх школах УРСР". У ньому вказувалося, що засвоєння учнями іноземних мов усе ще залишалося незадовільним, учні майже зовсім не вивчали розмовної іноземної мови. У зв'язку з цим даним наказом вимагалось звернути особливу увагу на розвиток розмовної іноземної мови (англійської, французької, німецької) серед учнів середніх шкіл, а також усіляко сприяти організації гуртків з вивчення іноземної мови. Крім того, з метою прищеплення дітям елементарних навичок і вмінь з розмовної іноземної мови пропонувалося ввести з 1 вересня 1950 р. вивчення цієї мови в окремих дитячих садках обласних центрів. Це, на нашу думку, могло сприяти кращому засвоєнню учнями цього навчального предмета в III–IV класах. Але маємо зауважити, що хвиля державної підтримки раннього вивчення іноземної мови тривала недовго, бо наказом заступника Міністра освіти УРСР О. Філіппова викладання іноземної мови в III–IV класах усіх семирічних і середніх шкіл припинилося вже з 10 жовтня 1953 р.

Поява в 1950 р. книги Й. Сталіна "Марксизм і питання мовознавства" активізувала подальше утвердження поширених у другій половині 40-х рр. XX ст. установок на формування рецептивних мовленнєвих умінь, переважаюче навчання читання та розуміння іншомовних текстів, а також надмірне теоретизування самого процесу навчання іноземних мов. Надмірна "філологізація" навчального процесу через зосередження його навколо лексики і граматики, на нашу думку, сповільнювала розвиток навчання іноземних мов у плані формування умінь усного мовлення.

Після виходу книги Й. Сталіна ідея Л. Щерби про різні рівні володіння мовою почала піддаватися критиці, а теорію рецептивно-репродуктивного засвоєння звинуватили у відсутності лінгвістичного обґрунтування. У 1954 р. ідеї цієї теорії були вилучені з шкільних програм і не рекомендовані до користування. Нова шкільна програма з іноземних мов 1954 р. мала чітку спрямованість на навчання читання, розуміння і переклад іншомовних текстів. Усне мовлення в ній почало виконувати ще скромнішу роль, ніж у попередні роки. Ставилось завдання "закласти основи для того, щоб розмовляти іноземною мовою" [4], що передбачало лише формування умінь конструювати запитання і відповіді іноземною мовою за пройденою тематикою із вживанням при цьому всієї вивченої лексики та нескладних синтаксичних конструкцій. Нова програма не вимагала автоматизованого усного мовлення.

У цей же час розпочалася публічна дискусія з приводу рецептивно-репродуктивної теорії [5]. Учасники дискусії зауважували, що середня школа дає учням лише формальне знання іноземної мови, яке не дає змоги користуватися нею як засобом спілкування, що на уроках фактично відсутня робота над досягненням практичного володіння мовою, а сама іноземна мова використовується в основному у порівнянні з рідною з метою кращого розуміння останньої і розширення філологічного кругозору учнів. Стосовно проблеми цілей навчання, то співвідношення усного мовлення і читання стало одним з головних питань дискусії. А. Гомоюнова, Т. Дегтерьова та деякі інші вчителі й методисти виступали за пріоритет усного мовлення. Проте більшість авторитетних фахівців (Б. Беляєв, Г. Дорф-Шустер, К. Погодилов, І. Рахманов, І. Салістра, З. Цветкова тощо) вважали, що провідною метою навчання іноземних мов у школі повинно залишатися читання. І ця точка зору перемогла.

У середині 50-х рр. XX ст. відбулося відчутне покращення міжнародного становища країни, наступила так звана "відлига": зріс обмін делегаціями, збільшилися і зміцніли безпосередні контакти радянських людей з іноземними громадянами. У зв'язку з цим у суспільстві виникло невдоволення рівнем володіння іноземною мовою, пов'язане з роботою шкіл у галузі іншомовної освіти. Аналіз літературних джерел того часу свідчить, що з другої половини 50-х рр. XX ст. почала назрівати необхідність удосконалення цільового компонента навчання іноземних мов у напрямі оволодіння усним іншомовним мовленням, а зведення усного мовлення до "конструювання запитань і відповідей" зазнавало критики. Більшість учених і методистів, розкриваючи причини незадовільного стану у

навчанні іноземної мови, почали відзначати відсутність у шкільних підручниках вправ з усного мовлення як негативну рису. Вони почали схилитися до думки, що усне мовлення має стати найважливішим засобом навчання при будь-якій цільовій установці і необхідною умовою оволодіння учнями іноземною мовою [6; 7]. Крім того, вітчизняні педагоги наголошували на необхідності встановлення міцного зв'язку загальноосвітніх, виховних і практичних цілей навчання іноземних мов у середній школі.

У зазначений період дидакти поступово почали надавати дедалі більшого значення самостійності і творчій активності учнів. При цьому зміст освіти, як зазначають сучасні дослідники, "не зазнавав істотних змін – змінювались підходи до його розгортання" [8: 42].

XIX з'їзд КПРС з метою забезпечення випускникам середньої школи умов для вільного вибору професії поставив завдання приступити до здійснення політехнічного навчання в школі, що передбачало поглиблення й урізноманітнення зв'язку теоретичного навчання з практикою.

Певне місце в політехнічному навчанні в середній школі надавалося й іншомовній освіті. Цілий ряд науковців і практиків взялися за вивчення зв'язків процесу навчання іноземної мови з політехнізацією. Зокрема, І. Комков, узагальнивши існуючі точки зору на можливості політехнізації викладання іноземної мови у школі, зробив наступні висновки, які, власне, й набули найбільшого поширення у подальшій практиці.

По-перше, І. Комков не погодився з висловленою І. Карповим ідеєю, що вивчення теорії іноземної мови і застосування її для читання текстів можна було розглядати як одну з форм здійснення політехнізму на уроках іноземної мови. Він наголошував на тому, що під політехнізмом слід розуміти лише такий зв'язок теорії і практики, який знайомив би учня з основними принципами виробництва і давав би йому вміння та навички користуватися найпростішими знаряддями виробництва. Учений вказував на суттєву відмінність між мовою як уявним знаряддям і найпростішими знаряддями виробництва. Ця відмінність, з його точки зору, полягала в наступному: люди за допомогою певних знарядь виробляють матеріальні блага, а мова виступає засобом спілкування в процесі виробництва [9: 105].

По-друге, він спростував позицію деяких учителів школи, котрі однією із форм здійснення політехнічного навчання на уроках іноземної мови вважали застосування наочності і написання ділових паперів. Помилковість цього погляду автор статті пояснював тим, що сутність наочності полягає в ознайомленні учнів з явищами дійсності або із зображенням цих явищ на картині чи таблиці, а в процесі політехнічного навчання учні пізнають принципи побудови виробництва й оволодівають навичками користування найпростішими знаряддями цього виробництва.

Врешті-решт, він рекомендував як найбільш доцільне використання на уроках науково-популярних текстів і вивчення учнями певного мінімуму загальнотехнічної термінології [9]. При цьому вчений наголошував на необхідності врахування етапу навчання учнів іноземної мови при опануванні ними тієї чи іншої лексики. Так, на початковому етапі вивчення іноземної мови учні, на його думку, могли засвоювати, головним чином, побутову лексику, на середньому ступені – суспільно-політичну лексику, а у VIII–X класах поряд з текстами з художніх творів мало місце читання загальнотехнічних текстів.

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що 1946 – початок 1950-х рр. позначилися активізацією роботи науковців і практиків (переважно російських, бо в Україні на той час ще не були сформовані потужні науково-методичні центри), які працювали над відновленням системи шкільної іншомовної освіти в цілому та удосконаленням цілей навчання іноземних мов зокрема. Загалом ця робота відбувалася за такими напрямками:

- спроби введення раннього навчання іноземної мови, що значно збільшувало термін вивчення цього навчального предмета і сприяло створенню певної усної основи для оволодіння мовою;
- рецептивно-репродуктивна спрямованість навчання іноземних мов, тобто переважаюче навчання читання та розуміння текстів і обмеження усного мовлення в цільовій установці в перші повоєнні роки;
- поширення з 1947 р. ідеї Л. Щерби про різні методики навчання рецептивного і продуктивного (репродуктивного) володіння іноземною мовою;
- зосередження уваги прибічників рецептивно-репродуктивної теорії на загальноосвітніх цілях навчання іноземних мов;
- виділення (вперше!) у шкільній програмі 1949 р. загальноосвітніх і виховних цілей навчання іноземних мов;
- посилення в другій половині 40-х років уваги до реалізації через зміст освіти, в тому числі іншомовної, ідейно-політичного впливу на молоде покоління;
- недооцінка ролі і місця усного мовлення в змісті шкільної іншомовної освіти, зведення усного мовлення лише до "конструювання запитань і відповідей";
- проголошення на XIX з'їзді КПРС курсу на політехнізацію навчання в середній школі, в результаті чого науковці взялися до вивчення шляхів здійснення політехнічного навчання на уроках іноземної мови.

Звичайно, зазначений період не був позбавлений помилок і протиріч, проте він став певною віхою в розробці цільового компонента навчання іноземних мов у контексті розвитку вітчизняної загальної

середньої освіти і створив підґрунтя для поліпшення викладання цих мов.

Перспективи подальшого дослідження порушеної проблеми ми вбачаємо в розкритті змісту та визначенні основних напрямів розвитку цілей навчання іноземних мов у вітчизняній школі впродовж наступних десятиліть.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Про поліпшення викладання іноземних мов у середніх школах УРСР. Постанова № 2038 Ради Міністрів Української РСР від 31 жовтня 1947 року // Збірник наказів та розпоряджень Міністерства освіти Української РСР. – 1947. – № 17 – 18. – С. 2–3.
2. Щерба Л. В. Преподавание иностранных языков в средней школе : общие вопросы методики / Лев Владимирович Щерба. – М.-Л. : Изд-во АПН РСФСР, 1947. – 96 с.
3. Цетлин В. О повышении идейно-политического уровня преподавания иностранного языка в средней школе / В. Цетлин // Иностранные языки в школе. – 1950. – № 3. – С. 44–50.
4. Программы средней школы на 1954 / 55 учебный год. Иностранные языки. – М. : Учпедгиз, 1954. – 47 с.
5. Научная дискуссия // Иностранные языки в школе. – 1954. – № 3. – С. 83–110.
6. Кухарчик В. А. Об одном серьезном недостатке урока иностранного языка в школе / В. А. Кухарчик, Г. В. Рогова // Советская педагогика. – 1958. – № 3. – С. 69–76.
7. Цетлин В. С. Вопросы обучения устной речи на иностранном языке в средней школе / В. С. Цетлин // Советская педагогика. – 1958. – № 3. – С. 63–68.
8. Сухомлинська О. До питання про розвиток змісту загальної середньої освіти / Ольга Сухомлинська // Шлях освіти. – 2004. – № 3. – С. 39–43.
9. Комков И. Ф. Политехнизация школы и иностранные языки / И. Ф. Комков // Иностранные языки в школе. – 1955. – № 6. – С. 103–105.

REFERENCES (TRASLATED & TRANSLITERATED)

1. Pro polipshennia vykladannia inozemnykh mov u serednikh shkolakh URSR. Postanova № 2038 Rady Ministriv Ukrainkoï RSR vid 31 zhovtnia 1947 roku [As to the Improvement of Teaching Foreign Languages at the Secondary Schools of the Ukrainian SSR. Decree № 2038 of the Soviet of Ministers of the Ukrainian SSR of October, 31, 1947] // Zbirnyk nakaziv ta rozporiadzhen' Ministerstva osvity Ukrainkoï RSR [Collected Orders and Instructions of the Ministry of Education of Ukrainian SSR]. – 1947. – № 17 – 18. – S. 2–3.
2. Shcherba L. V. Prepodavanie inostrannykh yazykov v srednei shkole : obshchie voprosy metodiki [Teaching Foreign Languages at Secondary School : Common Problems of Teaching Methods] / Lev Vladimirovich Shcherba. – M.-L. : Izd-vo APN RSFSR, 1947. – 96 s.
3. Tsetlin V. O povyshenii ideino-politicheskogo urovnia prepodavaniia inostrannogo yazyka v srednei shkole [As to the Improvement of the Ideological and Political Level of Teaching Foreign Language at Secondary School] / V. Tsetlin // Inostrannye yazyki v shkole [Foreign Languages at School]. – 1950. – № 3. – S. 44–50.
4. Programmy srednei shkoly na 1954 / 55 uchebnyi god. Inostrannye yazyki [The Curricula of Secondary School for 1954 / 55 School Year. Foreign Languages]. – M. : Uchpedgiz, 1954. – 47 s.
5. Nauchnaia diskussiiia [Scientific Discussion] // Inostrannye yazyki v shkole [Foreign Languages at School]. – 1954. – № 3. – S. 83–110.
6. Kuharchik V. A. Ob odnom serioznom nedostatke uroka inostrannogo yazyka v shkole [As to One Serious Drawback in a Foreign Language Lesson at School] / V. A. Kuharchik, G. V. Rogova // Sovetskaia pedagogika [Soviet Pedagogics]. – 1958. – № 3. – S. 69–76.
7. Tsetlin V. S. Voprosy obucheniia ustnoi rechi na inostrannom yazyke v srednei shkole [The Problems of Teaching Speaking in a Foreign Language at Secondary School] / V. S. Tsetlin // Sovetskaia pedagogika [Soviet Pedagogics]. – 1958. – № 3. – S. 63–68.
8. Suhomlyns'ka O. Do pytannia pro rozvytok zmistu zagal'noi seredn'oi osvity [To the Problem of the Development of the General Secondary Education Contents] / Olga Suhomlyns'ka // Shliakh osvity [The Way of Education]. – 2004. – № 3. – S. 39–43.
9. Komkov I. F. Politehnizatsiia shkoly i inostrannye yazyki [Introduction of Polytechnic Education to School and Foreign Languages] / I. F. Komkov // Inostrannye yazyki v shkole [Foreign Languages at School]. – 1955. – № 6. – S. 103–105.

Лытнева Т. В. Разработка целевого компонента обучения иностранному языку в условиях восстановления отечественного школьного образования в послевоенный период (1946 – начало 1950-х годов).

В статье рассмотрены направления развития целевого компонента обучения иностранному языку в Советском Союзе в условиях восстановления школьного образования в послевоенный период. На основании официальных документов и школьных программ раскрыто содержание практической, образовательной и воспитательной целей обучения в средней школе. Определены причины рецептивно-репродуктивной направленности обучения иностранным языкам в 1946 – начале 1950-х годов. Проанализировано влияние правительственных образовательных постановлений на формулирование целевого компонента обучения иностранному языку.

Ключевые слова: целевой компонент обучения иностранному языку, практическая цель, образовательная цель, воспитательная цель, содержание иноязычного образования.

Lytnyova T. V. The Development of the Aim-Centred Component of Teaching Foreign Languages in the Soviet Union under the Conditions of Restoring School Education in Postwar Period (1946 – the beginning of the 1950s).

The article deals with the analysis of the aim-centred component of the foreign language teaching in the Soviet Union under the conditions of restoring school education in postwar period. The main tendencies of the development of the aims of teaching foreign languages are singled out based on the research of the scientific and pedagogical literature as well as methodical resources and official documents. The correlation of the contents of foreign language education with the aims of teaching is revealed. The scientific methods of analyses, synthesis, description and comparison have been used in order to define the contents of practical, educational and cultural aims. The reasons of the receptive-and-reproductive theory of teaching foreign languages in 1946 – the beginning of the 1950s are given. It has been proved that the followers of the receptive-and-reproductive theory paid special attention to the cultural aim of the foreign language teaching. The influence of the governmental educational decrees on the formulation of the aims of foreign language teaching has been analyzed. As a result, the necessity of improving oral speaking skills in the foreign language started to be articulated in the second half of the 1950s.

Key words: foreign language teaching aim-centred component, practical aim, educational aim, cultural aim, foreign language education contents.